

beraad binnenskamers, maar de meeste mensen verlieten 's avonds niet dan zeer ongaarne hun woning en wanneer men bij beraad personen uit andere gemeenten wilde betrekken, dan waren reisvergunningen nodig, welke (na een periode waarin zij in het geheel niet werden afgegeven) van het Militair Gezag slechts met moeite werden verkregen – er was nu eenmaal nauwelijks vervoer.

De door Schürmann en Homan geconstateerde vrij algemene lethargie is slechts korte tijd blijven bestaan maar wij zouden toch wel durven stellen dat de politieke discussie welke in het bevrijde Zuiden langzaam op gang kwam, een nogal gedempt karakter heeft gedragen. Dat kwam ook doordat men beseftte, over weinig informatie te beschikken. De dag- en weekbladen die mochten verschijnen, waren klein en wat diegenen die tot de politieke meningsvorming wilden bijdragen, vooral ook hinderde, was dat zij nauwelijks hoorden hoe het in bevrijde landen als België en Frankrijk toeging en maar weinig inlichtingen hadden over de politieke toekomstdenkbeelden die naar voren gekomen waren in het land waarmee men zich bij uitstek verbonden voelde: Engeland. Meyer Sluijser die in december '44 in opdracht van Gerbrandy twee weken lang in het bevrijde Zuiden had kunnen rondreizen, onderstreepte na zijn terugkeer in een voor Gerbrandy bestemd rapport de klacht die de schrijver en oud-illegale werker Willem de Geus (pseudoniem voor W. Spruit) in Eindhoven aldus had geformuleerd:

'De intellectuele kringen voelen zich verlaten en eenzaam. Zij hebben gedurende de bezetting de weg naar het volk gevonden en voorzover zij die weg vroeger al kenden, zijn ze door de bezetting dichter dan ooit tot dat volk gebracht. Het heil van het geheel gaat hun meer ter harte dan iets anders en daarom werpen ze zich op elk vraagstuk dat met dit heil samenhangt. Maar gedurende de bezetting hebben zij elk antwoord *in zichzelf* moeten vinden . . . Wij zijn allemaal intellectuele en politieke 'binnenvetters' geworden. Nu is de bevrijding drie maanden oud en nog altijd missen wij het contact met de buitenwereld. Ik schooier elke dag langs de auto's van de Engelsen om van de chauffeurs een *Picture Post*¹ of een dergelijk blad te lenen, waaruit ik kennis moet nemen van het bestaan van vraagstukken waarvan ik zelfs geen vermoeden had.'²

De verhouding tussen het Militair Gezag en de regering was maar aan

¹ Dit was een geïllustreerd Engels weekblad dat een radicale hervorming van de Engelse samenleving voorstond. ² M. Sluijser: 'Rapport omtrent de stemming in bevrijd Nederland' (22 dec. 1944), p. 2 (Collectie-M. Sluijser, I).